

ประโยค ป.ธ.๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ อาศัยอะไร จึงออกเสียงได้ ๆ
๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มี ๓๓ ตัว ๆ คือ ก ข ค ฆ ง, จ ฉ ช ฌ ญ, ฎ ฏ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ฟ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห ฬ ° ๆ อาศัยสระ จึงออกเสียงได้ ๆ
๒. อาเทสสระสนธิ ในที่เช่นไร จึงแปลงสระเบื้องต้นได้ ๆ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ๆ
- สวาทิ, เยสนโน** เป็นสนธิอะไร ๆ ตัดและต่ออย่างไร ๆ
๒. อาเทสสระสนธิ ในที่เช่นนี้ จึงแปลงสระเบื้องต้นได้ คือ
- ถ้า **อิ เอ** อยู่หน้า มีสระอยู่เบื้องหลัง แปลง อิ หรือ เอ ตัวหน้าเป็น ย เช่น ออกคิ-ออกคาร์ เป็น ออกยาคาร์, เต-อสส เป็น ตยสส
- ถ้า **อุ โอ** อยู่หน้า มีสระอยู่เบื้องหลัง แปลง อุ หรือ โอ เป็น ว เช่น อถโข-อสส เป็น อถขวสส, พหุ-อาพาโธ เป็น พหุวาพาโธ ๆ
- สวาทิ** เป็นอาเทสสระสนธิ ตัดเป็น โส – อหิ สระ โอ อยู่หน้า สระ อ อยู่หลัง เอา โอ เป็น ว เป็น สว ระหว่าง สว กับ อหิ สระหน้าและสระหลังมีรูปเสมอกัน ลบสระหน้าคือ อ ที่ ว เสียแล้วที่หิสระหลังเป็น อา ต่อเป็น สวาทิ ๆ
- เยสนโน** เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ ตัดเป็น เยส – โน ถ้าพยัญชนะอยู่หลัง นิคคหิตอยู่หน้า แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรคของพยัญชนะหลัง คือ น ต่อเป็น เยสนโน ๆ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
- ก. **อติสุขุมมา, เขฎโฐ** เป็นคุณนามชั้นไหน ๆ
- ข. **ภควโต** เป็นวิภัตติไหนบ้าง ๆ
- ค. ปกติสังขยา ใช้นับอย่างไร ๆ
- ฌ. สัพพนาม แบ่งเป็นเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ
- ง. **กทา** แปลว่าอย่างไร ๆ สำเร็จรูปมาจากอะไร ๆ
๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ
- ก. **อติสุขุมมา** เป็นคุณนามชั้นวิเสส **เขฎโฐ** เป็นคุณนามชั้นอติวิเสส ๆ
- ข. **ภควโต** เป็นจตุตถีวิภัตติ และฉกฐีวิภัตติ เอกวจนะ ๆ
- ค. ปกติสังขยา ใช้นับโดยปกติ เป็นต้นว่า หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า ๆ

- ฆ. สัพพนาม แบ่งเป็น ๒ คือ ปุริสสัพพนาม ๑ วิเสสนสัพพนาม ๑ ฯ
- ง. กทา แปลว่า ในกาลไร เมื่อไร สำเร็จรูปมาจาก ก็ ศัพท์ ลง ทา ปัจจัย ฯ
๔. วิภัตติอาขยาต ท่านจำแนกไว้เพื่อประโยชน์อะไร ฯ จัดเป็นกี่หมวด ฯ
หมวดไหน บอกกาลอะไร ฯ
๕. วิภัตติอาขยาตท่านจำแนกไว้เพื่อประโยชน์เป็นเครื่องหมาย กาล บท วจนะ และบุรุษ ฯ
จัดเป็น ๘ หมวด ฯ แต่ละหมวดบอกกาลดังนี้ คือ
๑. วัตตมานา บอกปัจจุบันกาล
  ๒. ปัญจมี บอกความบังคับ ความหวัง ความอ่อนน้อม
  ๓. สัตตมี บอกความยอมตาม ความกำหนด และความรำพึง
  ๔. ปโรกขา บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด
  ๕. หิยัตตนิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันวาน
  ๖. อชชัตตนิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้
  ๗. ภวิสสันติ บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน
  ๘. กาลาติปัตติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต ฯ
๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร ฯ **สีลรทฺธิกา** (อิตถิ) ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ
๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็น ๓ ฯ คือ กัตตุรูป ๑ กัมมรูป ๑ ภาวรูป ๑ ฯ
และจะกำหนดรู้ได้ว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอย่างนี้ คือ
รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใดเป็นกัตตุจากกิตฺติ เป็นเหตุกัตตุจากกิตฺติ สาธนะนั้นเป็นกัตตุรูป
รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใดเป็นกัมมจาก สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป
รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาวจาก สาธนะนั้นเป็นภาวรูป ฯ
สีลรทฺธิกา (อิตถิ) ลง **ณฺว** ปัจจัย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ
ตั้งวิเคราะห์หว่า **สีลํ รทฺทิตฺติ สีลรทฺธิกา** (อิตถิ) ฯ
๖. อะไรชื่อว่ากัมมธารยสมาส ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ **ปุตฺตทธารพฺนธฺนํ** เป็นสมาสอะไรบ้าง
จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ฯ
๖. นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัตติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน บทหนึ่งเป็นประธาน คือเป็นนามนาม
บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ คือเป็นคุณนาม หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ท่าน
ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า กัมมธารยสมาส ฯ

มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนบุพพท วิเสสนุตตรบท วิเสสนโนภยบท วิเสสนปมบท
สัมภวนบุพพท อวธารณบุพพท ฯ

ปุตตทวารพฺนฺ เป็นอวธารณบุพพท กัมมธารยสมาส มีสมาหาร ทวันทวสมาส เป็น
ภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

ส.ทวันทว. วิ. ปุตโต จ ทาโร จ ปุตตทวาริ

อว.กัม. วิ. ปุตตทวาริ เอว พฺนฺ ปุตตทวารพฺนฺ ฯ

๗. กาวตฺทิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ **สมมาทิกฺกโ** (ปุคฺคโล), **ทกฺขิณฺยโย** (สาวกสงฺโฆ),
รชฺชํ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺทิตไหน ฯ จตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๗. กาวตฺทิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตต, ญย, ตตฺน, ตา, ฌ, กณ ฯ

สมมาทิกฺกโ (ปุคฺคโล) ลง **อิก** ปัจจัย ใน**ทสฺสตีตฺทิต**

ตั้งวิเคราะห์หว่า สมมาทิกฺก อสส อตฺถิติ สมมาทิกฺกโ (ปุคฺคโล)

หรือ ลง **ณิก** ปัจจัย ใน**ตรตฺยาตฺทิต**

ตั้งวิเคราะห์หว่า สมมาทิกฺกฺจฺยา นิยุตฺโต สมมาทิกฺกโ (ปุคฺคโล) ฯ

ทกฺขิณฺยโย (สาวกสงฺโฆ) ลง **เอยฺย** ปัจจัย ใน**ฐานตฺทิต**

ตั้งวิเคราะห์หว่า ทกฺขิณฺ อรหตีติ ทกฺขิณฺยโย (สาวกสงฺโฆ)

หรือตั้งวิเคราะห์หว่า ทกฺขิณฺย อนุจฺฉวิโก โหตีติ ทกฺขิณฺยโย (สาวกสงฺโฆ) ฯ

รชฺชํ ลง **ญย** ปัจจัย ใน**กาวตฺทิต**

ตั้งวิเคราะห์หว่า รณฺโณ ภาโว รชฺชํ ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง